

lijk, hetzij bedektelijk. Om een paar voorbeelden uit onzen tijd te noemen: het Wetboek van koophandel bepaalt, dat wissels worden geaccepteerd door op den wissel te stellen een of meer woorden, die een acceptatie inhouden en deze formule te onderteekenen. Het levend volksrecht accepteerde wissels door de enkele handteekening en in flagranten strijd met de machtspreuk van art. 3 A. B. stelde dit gewoonterecht de bepaling van art. 115 W. v. K. gemoedelijk ter zijde. Zoo floreeren de makelaars in onroerend goed pseudoniem in spijt van de wet. Zoo geschiedt herprolongatie en herbeleening van effecten geregeld, al verbiedt de wet, dat het pand ga uit de handen van den pandhouder. Zoo stellen de door Saleilles zoo genoemde *contrats-d'adhésion* vaak heel wat aanvullend recht door gewoonterecht buiten werking. En zoo is er meer. Maar in tal van andere gevallen nam men het ernstiger met dit Overheidsbevel en dan steeds ten koste van het recht. Codificatie van het volksrecht door de Overheid beteekent dus niet, dat het daardoor Overheidsrecht wordt. Zij heeft geen meerdere beteekenis, dan dat daardoor eenheid en vastheid wordt erlangd, in dier voege, dat partieele gewoonte daaraan niet kan derogeeren en dat alle op het tijdstip der codificatie bestaand volksrecht, dat met haar inhoud in strijd is, ten doode wordt gedoemd. Maar de latere algemeene gewoonte blijft de levende macht van het volksrecht, die het van Overheidswege gecodificeerde volksrecht voortdurend wijzigt en vervormt naar de behoeften der practijk; zij geldt vóór de bepalingen zoowel van dwingend als van aanvullend recht, die dit gecodificeerde volksrecht bevat.

Thans de tweede vraag: hoe verhoudt zich het volksrecht tegenover het Overheidsrecht? Onder Overheidsrecht, laat het mij nog eens mogen zeggen, versta ik nu alleen dat deel van ons privaatrecht, dat om zoo te zeggen door de Overheid van buitenaf is ingevoerd met de bedoeling, om in een of ander opzicht harerzijds bewuste leiding te geven aan de rechtsontwikkeling, zulks in tegenstelling met de zuivere boeking van door het volk zelf gevormd recht. Al zijn beide formeel in onze wetboeken gelijkgesteld en